

ཐེག་པ་ཆེན་པོའི་གྲུབ་འབྲས་ ༡༩

༡༡། རྩོ་ནང་རྩེ་བཅུ་ན་རྩ་ར་རྩ་ཐའི་གསུང་འབུམ་
དཔེ་བསྟུང་མ་བཞུགས་སོ། །

(༧༡/༧༥)

དཔེ་བསྟུང་གསུང་ཐོད་ཡིག་དཔེ་རྒྱུ་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ནས་བསྟུང་གསུང་།

ཡུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་རྒྱུ་ཁང་།

出版人:周华
责任编辑:聪博
封面设计:多吉

图书在版编目(CIP)数据

觉囊·多罗那他文集:藏文/觉囊·多罗那他著
百慧藏文古籍研究室编. - 北京:

中国藏学出版社, 2008. 4 (先哲遗书. 43-87)

ISBN 978-7-80253-013-3

I. 觉… II. ①觉… ②百… III. 喇嘛教

- 古籍-汇编-藏语 IV. B946.6

中国版本图书馆CIP数据核字(2008)第040163号

先哲遗书 (八十三)

觉囊·多罗那他文集

(41/45)

百慧藏文古籍研究室编辑整理

*

中国藏学出版社出版发行

北京墨人彩色印刷有限公司印刷

*

开本: 880×1230毫米 1/32 印张: 566

2008年4月第1版 2008年4月第1次印刷

印数: 0001-1510册

ISBN 978-7-80253-013-3/D·51

本文集总定价(1-45卷): 9400.00元

༣། དཔེ་སྒྲུབ་གསལ་བཤད།

《མེས་པོའི་བྱུང་བ་ཞལ།》 ཅེས་པའི་དཔེ་ཚོགས་འདི་ནི་དཔལ་བཅུགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་བསྒྲིགས་ཤིང་འདི་ག་དཔེ་སྒྲུབ་ཁང་དང་མཉམ་འབྲེལ་གྱིས་བསྒྲུབ་པའི་དཔེ་རྙིང་དཔེ་ཚོགས་ཤིག་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་མཁས་དབང་གཟན་དཀར་རིན་པོ་ཆེ་སྤྱད་བསྒྲུབ་ཉི་མ་མཆོག་གིས་སྤྱིའི་གཙོ་སྦྱོར་གནང་སྟེ། དཔལ་བཅུགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་ཉི་མ་ལོ་བཅུ་ཙམ་གྱི་རིང་ལ་འབད་བརྩོན་ཆེན་པོས་བོད་ཀྱི་སྐད་གནས་གང་སར་བཞུགས་པའི་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་པོ་ཉི་མའི་ལོངས་པ་རང་སྤྱད་དང་མེད་གཞོན་འཆོས་འཛིག་ལ་ཉི་མའི་ཉེན་ཁ་ལས་བསྐྱབས་ཏེ་ལེགས་པར་བསྒྲིགས་ཤིང་དཀར་ཆག་ཏུ་བཏབ། དཔེ་བྱུང་གསལ་ལ། དཔེ་སྒྲོམ་བཞེངས་ཏེ་སྤྱད་སྒྲོབ་མཛད་གནང་བ་དང་གནང་མཁས་སྤྱོད་པ་ནི། རང་རེའི་མེས་པོའི་བྱུང་བ་ཞལ་སྤྱད་སྒྲོབ་རྒྱུ་འཛིན་དང་བོད་རིག་པའི་གལ་ཆེའི་དབྱེད་གཞི་མཐོ་འདོན་གྱི་དགོས་པ་ཆེ་བ་མ་ཟད། རང་རྒྱལ་མི་རིགས་རིག་གནས་ནོར་མཛོད་དར་རྒྱས་དང་སྤྱད་སྒྲོབ་བཟུང་བའི་འཕྲིན་ལས་གལ་ཆེན་ཞིག་རེད།

ཉི་ཆར་དཔལ་བཅུགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་དང་འདི་ག་དཔེ་སྒྲུབ་ཁང་གཉིས་ཞིབ་གྲོས་བྱས་མཐའ། གྲོལ་རྒྱུན་རིག་གནས་སྤྱད་སྒྲོབ་དང་བོད་རིག་པའི་དབྱེད་ཡིག་སྤྱད་སྒྲོབ་དང་ཆ་ཚད་ཏུ་གཏོང་བའི་དམིགས་ལུལ་ངོས་འཛིན་གཅིག་གྱུར་ཐོག 《བཀའ་གང་མས་དཔེ་དགོན་གཅེས་བཏུས་》 ཞེས་པའི་དཔེ་རྙིང་དཔེ་དགོན་གྱི་དཔེ་ཚོགས་ཆེན་མོ་ཞིག་ལུ་མཐུད་ནས་ལེགས་སྒྲིག་དང་དཔེ་སྒྲུབ་བྱེད་བཞིན་ཡོད་པ་དང་། ད་ཆར་ཡང་དམིགས་ལུལ་དགོས་པ་གཅིག་གྱུར་ཐོག 《མེས་པོའི་བྱུང་བ་ཞལ།》 ཅེས་པའི་དཔེ་རྙིང་དཔེ་དགོན་གལ་ཆེན་གྱི་དཔེ་ཚོགས་ཆེན་མོ་འདི་ཉིད་པར་སྒྲུབ་བྱ་རྒྱུ་ཡིན་ལ། དེ་ཡང་སྔོན་བྱོན་མེས་པོ་མཁས་དབང་དམ་པ་ཏུ་མས་བྱུང་བ་ཞལ་པའི་གསུང་འབུམ་དཔེ་དགོན་གལ་ཆེན་རྣམས་དང་། འཐར་འཐོར་ཏུ་བཞུགས་པའི་དཔེ་དགོན་གལ་ཆེན་དག་ཚུགས་གཅིག་ཏུ་བསྐྱས་ཏེ་བསྒྲིགས་པ་འདིའི་ནང་དོན་ཐད་ལ། བརྗོད་རིག་པ་དང་། གསལ་བཤད་པ་དང་། ཆད་མ་རིག་པ། སྒྲ་རིག་པ། བཟོ་རིག་པ། ལོ་རྒྱུས། ཕྱིས་རིག་སོགས་བཅུ་དྲུག་རིག་པའི་གནས་ཀྱན་འདུས་པའི་དཔེ་དགོན་ནོར་བུ་དགོས་འདོད་ཀྱན་འབྱུང་ལྟ་བུ་ཞིག་ཡིན།

དཔེ་སྐྱོན་གསལ་བཤད།

འདི་འདྲའི་དཔེ་སྐྱོན་མཉམ་ལས་ཀྱི་གོ་སྐྱབས་ལེགས་པོ་ཤིང་ཅག་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་ལ་ཐོབ་པ་ནི་གིན་ཏུ་
སྐལ་བ་བཟང་ཞིང་གཟི་བརླིང་གི་འོས་འགན་ཞིག་ཏུ་བརྟེན་ཏེ་ལོ་འགའི་དཔེ་སྐྱོན་འཆར་གཞི་གཙོ་བོའི་ནང་
དུ་བཀོད་ཟིན་ཅིང་། ལས་གཞི་འདི་ལ་གྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་དང་རྒྱལ་
ཁབ་ཁྱིེན་གི་བོད་རིག་པའི་མཁས་དབང་དུ་མས་གདོང་འཛོག་དང་མཐོང་ཆེན་གྱིས་སྐལ་མ་ཡང་ཐོབ།

《མེས་པོའི་ལུས་བཞག》 གི་མ་ཁྱིེ་ཡལ་ཆེར་ནི་དབུ་མེད་བྱིས་རྙིང་གི་སྐྱེས་ཡིན་པས། མ་དཔེ་
གསལ་མི་གསལ་དང་སྐྱེད་ཡིག་མང་ཞིང་བྱིས་རྙིང་གསལ་འདྲ་མིན་གྱི་དབང་གིས་གྲོག་དཀའ་བའང་གིན་ཏུ་མང་
པོ་འདུག འོན་ཀྱང་དཔལ་བརྟེན་པོ་ཤིང་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གིས་ལོ་མང་རིང་ཉམས་སྦྱོང་
བསྟུ་ལེན་དང་མཁས་དབང་དུ་མར་བཀའ་འདྲི་ཞུས་པར་བརྟེན་ཡིག་གཞུགས་གསར་རྒྱག་དང་ཕྱོགས་སྒྲིག་
ཐུབ་པ་བྱུང་། པར་གིར་དུ་འཁོད་ཡོད་པ་རྣམས་ཀྱང་དཔེ་རྙིང་གཞན་པ་དང་བསྟུར་ཏེ་གཏན་ལ་ཐབ་ཡོད་པ་
བཅས་ཏེ་ཞིབ་ཆ་དེ་བཅོ་ལྔའི་བསྟུ་སྒྲིག་གསལ་བཤད་དུ་གཟིགས་པར་ལུ།

དཔེ་རྙིང་སྐྱེད་སྐྱོབ་དང་ཕྱོགས་སྒྲིག་ དཔེ་སྐྱོན་གྱི་ལས་ཀ་འདི་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་ཐུགས་ཁུར་གནང་
མཁན་གྱི་མཁས་དབང་རྣམས་དང་། ལྷག་པར་དུ་གྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་ཞིབ་འཇུག་ལྟེ་གནས་ཀྱི་དབུ་ཁྲིད་
ལྟན་རྒྱས་དང་། མཁས་དབང་ཐུབ་བསྟན་ཉི་མ་རིན་པོ་ཆེ་མཆོག་སོགས་ཀྱིས་རྒྱབ་སྐྱོར་དང་མཇུག་སྟོན་གྱི་
བཀའ་འདྲིན་བསྐྱབས་པ་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། དཔལ་བརྟེན་ཞིབ་འཇུག་ཁང་གི་
འགན་འཛིན་པ་ལྟན་རྒྱས་དང་། ལུ་དག་པ། ཡིག་རྒྱག་པ་སོགས་མདོར་ན་ལས་གཞི་འདི་ལ་ལྷག་བསམ་
དང་འབད་བརྩོན་ཆེན་པོས་ཞབས་ཉེ་ཞུ་མཁན་རྣམས་ལ་སྙིང་ཐག་པ་ནས་བཀའ་འདྲིན་ཆེ་ཞེས་ཞུ་རྒྱུ་དང་།

དཔེ་ཆོགས་འདིའི་དཔེ་སྐྱོག་དང་ལུ་དག་ཐད་ལ་ཉ་ཅང་ནན་ཏན་དང་ཞིབ་ཆོགས་བསྐྱི་ལུ་བྱས་མོད།
འོན་ཀྱང་ང་ཚོར་ཤེས་ཚད་དམན་པའི་དབང་གིས་ནོར་འཁྱག་མི་ཉུང་བ་ཡོད་སྟེ་དཔེ་སྐྱོན་དཔྱད་དག་གིས་
ནོར་བཅོས་ཡོ་བསྐྱང་གི་དགོངས་འཆར་ལྷག་སྟེ་ལ་གནང་བར་ལུ།

ཞེས་གྲུང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྱོན་ཁང་ནས།
སྟེ་ལོ་༡༠༠༧ལོའི་ཟླ་བ་དང་པོའི་ཆེས་༡༠ལ།

སྒོ་ལ་འགྲོའི་ལྷ་ཆོག

དེ་ལ་འདིར་རང་ཅག་ཁ་བ་ཅན་གྱི་ཁིང་འདིར་ཆོས་རྒྱལ་ལོ་པའ་རྒྱལ་ས་
དང་། ས་དག་བཀའ་རྒྱུད་སྟོན་གྱི་མཐུན་ཤིང་གྲུབ་པ་བརྟེན་པའི་དམ་པའི་སྒྲིམ་
བུ་རྒྱལ་ས་ཀྱིས། བཤད་སྒྲུབ་གྱི་ཤིང་རྟ་ཆེན་པོ་བཙུང་རྗེས་འབྲང་དང་བཅས་
པའི་ཆོས་བརྒྱད་དང་བཀའ་སློལ་མཐའ་དག་དང་། དེ་དང་རྗེས་སུ་འབྲེལ་པའི་ཐུན་
མོང་གི་རིག་གནས་སུ་མ་རྟགས་སྟོན་དག་མཛོན་བརྗོད་སྒྲེབ་སྒྱུར། སྐར་ཅིས་འབྱུང་
ཅིས་། སྒྲ་ཆོད་བཟོ་གསོ་སྟོན་མཛོད་སྟོན་རིག་གནས་དང་བཅས་པའི་གཞུང་
ལུགས་ཟབ་ཅིང་རྒྱ་ཆེ་བ་ཆོད་ལ་མ་ལོར་བ་བསམ་གྱིས་མི་བྱུང་བ་ཞིག་འཆད་ཉན་
འབྱུང་གསུམ་དང་། བཤད་སྒྲུབ་ལས་གསུམ་གྱི་སྒྲོ་ནས་ཐོག་མར་སློལ་གཏོང་།
བར་དུ་གཏན་ལ་ལབ་། རིམ་བཞིན་དར་རྒྱས་བཏང་བ་སྟོན་འཛིན་སྒྱུར་སྒྲེལ་བར་
མཛད་པའི་བཀའ་དྲིན་བདག་ཆེན་ལ་བརྟེན་ནས། དཔུས་གཙང་ཁམས་གསུམ་དུ་
བཞུགས་སོ་ཅོག་གི་སྒྲིགས་བམ་ཐམས་ཅད་གཅིག་དུ་སྦྲངས་ན་རི་རབ་ལྷན་པོའི་
གཏོས་དང་མཉམ་ཁིང་། ཆོས་ཆོན་གྱི་རྒྱལ་དབྱེ་རི་སྟེང་ཡོད་པ་གྲངས་སུ་བགྲངས་
ན་ནམ་མཁའི་གཟའ་སྐར་ཆོག་གྱུང་སྦྲངས་བར་བྱེད་པ་ཞིག་མཆིས་པ་ཅམ་དུ་མ་
ཟད་། རྒྱ་བལ་ཏྲར་སྟོན་གྱི་ཡུལ་གྱུ་ཀུན་དུ་འདྲ་དར་བྱུང་།

ད་ལྟའི་ཆར་བོད་རིག་པའམ་བོད་གྱི་ཤེས་རིག་ཅེས་སུ་གྲགས་པ་འདི་ཉིད་
འཛམ་གླིང་ཤར་ཁུབ་གྱི་ཡུལ་གྱུ་དག་དུ་འདྲ་མཆོད་དེ། དཔེར་ན། ཨ་ཀ་སི་ཐོར་རྟེ་
དང་། ཏར་མིད་ལྷ་བུ་ཡོ་ཐོབ་དང་། ཨ་རི་སྟོན་སུ་གྲགས་ཆེན་གྱི་སྒྲོབ་གྲུ་ཆེན་མོ་

རྒྱལ་ཁབ་ལྷན་པོ་དང་ཡིག་གི་དཔེ་མཛོད་ཆེན་པོ་ཡོད་པར་མ་ཟད། བོད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་གཞུང་གློ་བུ་གཉེན་བྱེད་མའི་ཕྱི་ཆོད་དང་གློ་བུ་མ་ཡང་མི་རྣམས་ལ་ཡོད།

དཀི་གོང་དུ་སྐྱེས་པའི་བཤད་སྐྱབ་ཤིང་རྟ་ཆེན་པོ་བཙོ་བརྒྱད་ཅེས་པ་དེ་གང་
 དང་གང་ཡིན་པའི་དོ་སྟོན་མདོ་ཙམ་ཁུ་ན། དེ་ཡང་རི་རྒྱད་དུ། འཇམ་མགོན་གོང་
 སྐྱལ་ཟིན་པོ་ཆེའི་ཞལ་ནས། ཆོས་སྟོན་ཐོན་མི་པའི་རོ་སྐྱ་ཙག་ཞང་། གཞུ་བས་ཆེན་
 ཟིན་བཟང་རྟོག་ལོ་ས་སྐྱ་པ། །བུ་སྟོན་བཤད་རྒྱན་འདེགས་པའི་ཀ་ཆེན་བཅུ། ཞེས་
 དང་། བོད་ཡུལ་སྐྱབ་བརྒྱད་ཤིང་རྟ་ཆེན་པོ་བརྒྱད། རྟིང་མ་བཀའ་གང་མས་ལམ་
 འབྲས་བཀའ་བརྒྱད་པ། ཤངས་པ་ཞི་བྱེད་སྟོར་དུག་བསྟེན་སྐྱབ་པོ། ཞེས་
 གསུངས་པ་ལྟར། ཤེས་བྱའི་གཞུང་ལུགས་སྟེ་ཆོགས་གྱི་འཕྱུར་བྱུང་དང་འཆད་ཚུལ་
 གྱི་དབྱེ་བས་བཤད་རྒྱན་འདེགས་པའི་ཀ་ཆེན་བཅུ་དང་། སྐྱབ་པ་ཉམས་སུ་ལེན་
 ཚུལ་ལ་བརྒྱད་པའི་བྱུང་པར་དང་མན་ངག་གི་དབྱེ་བས་སྐྱབ་བརྒྱད་འདྲན་པའི་ཤིང་
 རྟ་བརྒྱད་དེ། བཤད་སྐྱབ་ཤིང་རྟ་ཆེན་པོ་བཙོ་བརྒྱད་རྗེས་འབྲང་དང་བཅས་པའི་
 གསུང་རབ་རྒྱ་མཆོ་ལྟ་བུ་ཞིག་བདག་ཙག་གི་ཡབ་མེས་གོང་མ་རྣམས་ཀྱིས་གཙུག་
 པའི་ལུས་སྟོག་ལོངས་སྟོན་ཐམས་ཅད་པངས་པ་མེད་པར་བཏང་སྟེ། བྱི་རབས་རང་
 རའི་བརྒྱད་འཛོན་རྣམས་ལ་འཕྲན་ཡུན་ཡན་བདའི་དཔལ་ལ་དམིགས་ནས་བཞག་
 པའི་ནོར་བུ་ཟིན་པོ་ཆེ་ཡིད་བཞིན་དཔང་གི་རྒྱལ་པོ་མཐའ་ཡས་པ་ཞིག་མཆིས།

དེ་དག་ལས་མང་ཆེ་བ་རིག་གསར་ལོ་བཅུ་ཉེ་གོ་དུ་ཆུང་ཆེན་པོ་སྐྱེས་དུས་
 གྱི་རྒྱུད་པའི་དབང་གིས་སེམས་མེད་འབྱུང་བཞིའི་འཛིག་པ་དང་། སེམས་ལྡན་མི་
 དང་མི་མིན་གྱི་གནོད་པས་ཉམས་ཉེས་ཆེན་པོར་གྱུར་པ་ནི་རྒྱ་བོད་ཡོངས་གྲགས་
 ལྟར་ལགས།

རིག་གནས་གསར་བརྟེན་མཁུག་སྒྲིལ་བ་དང་ཆབས་ཅིག་དང་གི་ཡང་
 དག་པའི་མིང་རྒྱུ་གི་ཉི་འོད་སྒྲར་ཡང་འཕྲོས་ཏེ། དང་དང་རྒྱལ་ཁབ་གིས་འགོ་
 མིང་དང་ཅ་འཁུགས་གནང་ནས། དཔེ་རྟེན་འཕྲོར་བཞུ་དང་། ལེགས་སྒྲིག་དཔེ་
 སྒྲུབ། སྒྲུབ་སྒྲེལ་སོགས་གི་སྒྲོ་ནས་རང་རིགས་གི་རིག་གནས་ཉམས་པ་སོར་ཚུད་
 དང་། མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་གི་བྱ་བར་སོ་སོའི་འཕྲོས་བཞུན་གི་སྒྲིལ་སྒྲུབ་པའི་
 སྒྲུལ་བ་བཟང་པོའི་དཔལ་ལ་ལོངས་སྤྱོད་དུ་ཡོད་པའི་སྒྲུབས་འདིར། རང་མེད་
 ཡང་མེས་ཀླུ་མས་གིས་བཞག་པའི་ས་ཁོར་མང་པོ་ཞིག་ད་དུང་ཡང་དེད་ཅག་གི་
 བསོད་ནམས་གི་བགོ་སྒྲུལ་དུ་ལྷག་ཡོད་པ་ཀླུ་མས་ལ་གཅེས་སྒྲུས་ཆེན་པོས་སྒྲུབ་
 སྒྲོལ་དང་དར་སྒྲེལ་བྱེད་རྒྱ་མི་མེས་རྒྱལ་གིས་གནང་བའི་ལས་འགན་ཡིན་པར་མ་
 ཟད། འུ་ཅག་བོད་གི་རིག་གནས་སྒྲོལ་གསའི་བྱ་བར་ལེགས་སྒྲིལ་འབུལ་མཁན་གི་
 བློ་དང་འབྲིང་གསུམ་གི་ཤེས་ཡོན་ཅན་ལ་མཆོན་ན། རང་མེད་ཕྲག་པར་བབ་
 པའི་གཞན་དྲིང་མི་འཛོག་པའི་གཟི་འོད་སྒྲོན་འབར་བའི་འོས་འགན་མཆོག་ཏུ་གྱུར་
 པ་ཞིག་ཀྱང་ཡིན་པར་སེམས།

དེར་བརྟེན། རྒྱལ་ས་དང་རིས་སྤྱོད་མ་ཆད་པའི་སྒྲིལ་བུ་དམ་པ་ཀླུ་མས་གིས་
 ལྷགས་ཚུམ་གནང་བའི་གསུང་རབ། བཤད་སྒྲུབ་ཤིང་རྟ་བཙོ་བརྟུང་ལས་གྲུབ་པའི་
 མདོ་རྒྱགས་གི་གཞུང་བཤད་དང་། ཆོས་འབྱུང་དང་གདན་རབས། རྒྱུ་ཐར་དང་
 གསལ་ཡིག་བརྟུང་དང་སྒྲོན་རབ། །ཆོས་དང་གསོ་རིག་སོགས་དཔེ་དགོན་འཕྲོར་
 བ་ཀླུ་མས་བསྒྲུལ། ཆད་པ་ཀླུ་མས་བསལ། ཉམས་པ་ཀླུ་མས་གསོས། འབྲུགས་པ་
 ཀླུ་མས་བསྒྲིགས་ཏེ་དཔེ་ཆོགས་འགའ་རིམ་པ་བསྒྲུར་ཆགས་སྤྱི་པར་དུ་བསྒྲུན་པ་དང་
 བསྒྲུན་ཆོས་ལས།

ད་ལན་འདིར་རྫོན་དང་རྩེ་བཅུན་དྲུ་ར་རྩ་ཐའི་གསུང་འབུམ་དཔེ་བསྐྱར་མ་
འདི་རྒྱ་ཆེའི་གཟིགས་པ་པོ་རྣམས་ཀྱི་སྒྲིབ་ལམ་དུ་སྦལ་བ་ཡིན།

འབྲུང་ཆར་ང་ཆོའི་དཔེ་ཆོགས་དཔར་སྒྲིབ་ལུ་རྒྱུའི་སྒྲོར་ལ་ལྷག་བསམ་ལྷན་
ཞིང་མཁྱེན་སྒྲིབ་ཡངས་པའི་མཁས་དབང་རྣམས་ཀྱིས་དགོངས་འཆར་གྱི་བཀའ་
སློབ་སྦྱོལ་གནང་དང་། དཔེ་དགོན་གྱི་མ་ཕྱི་གཡར་གནང་གི་སྒྲིབ་ས་འཇུག་ཡོང་བ་
མཁྱེན་མཁྱེན། །

ཞོར་འཕྲོས་གསལ་འདེབས་ཁུ་བ། ལྷག་པར་དུ་ད་ལྟ་ལུས་ཀྱི་ལང་ཆོ་རྒྱས་
ཤིང་། སེམས་ཀྱི་སློ་གྲོས་བཀྲ་བའི་གཞོན་སྒྲིས་རྣམས་ལ་མཆོན་ན། སྤྱིང་པོས་
དབེན་པའི་ཁ་ཐོ་འདོན་བ་ལས། ཟོལ་མེད་ཀྱི་ལྷག་བསམ་དཀར་པོ་སྤྱིང་ལ་
འཆར་། དོན་ལྷན་གྱི་རྣམ་དཀར་བྱ་བ་དང་དུ་ལེན། ལྷན་མེད་ཀྱི་ཆོས་དང་རིག་
གཞུང་སློབ་གཉེར་བྱེད། འཁོས་བསྐྱར་གྱི་སྤྱི་ལྷའི་ལས་ཀ་ཅུང་ཟད་རེ་སྒྲིབ་ལུས་ན།
མེས་རྒྱལ་ལ་ཞབས་དོག་འགྲུབ། རང་རིགས་ལ་ལེགས་སྒྲིས་འབུལ། རང་ཉིད་ཀྱི་
ལ་རྒྱ་མཛོན་སྤུབ་བ་ཞིག་ཀྱང་འོང་བ་ནི་མཐོང་ཆོས་མཛོན་གྱུར་ལགས་པས། དེ་
བཞིན་དགོངས་དབྱིངས་སུ་རྒྱུབ་པར་ཁུ་བ། །

ཐུན་འབྲོག་ཀན་འབྲུམས་པོ་སྤུབ་བསྐྱར་ཉི་མས།

སྤྱི་ལོ་༡༠༠༧པའི་བླ་ཆོས་ལ་གུས་སུལ།

བུ་མོ་ག་གསལ་བཤད།

ད་ལམ་ར་ཆོའི་རོ་ནང་རྩེ་བཙུན་ཏུ་ར་བླ་མའི་གསུང་འབུམ་སྟོགས་
གཅིག་ཏུ་བསྒྲིགས་ཏེ་པར་སྐྱབ་བྱས་པ་འདི་ནི། གཟུག་དགར་མཆོག་སྐུལ་ཕྱེ་
བསྐྱབ་ནི་མའི་བཀའ་སློབ་དང་བདག་ཆུབ་འོག་གྲུང་བཞིག་ཡིན།

དེ་ཡང་སྒྱིར་ཁོང་ལ་གསུང་འབྲུམ་པོད་བཞི་བརྒྱ་ཅམ་ཞིག་ཡོད་ཚུལ་
 སྤྲིས་སུ་བྲིས་པའི་རྣམ་ཐར་འགའ་ལས་གསལ་ཡང་། དངོས་སུ་པོད་བཞི་
 བརྒྱའི་དཀར་ཆག་ཁ་གསལ་ཞིག་ད་སྔོན་ང་ཚོའི་མཇལ་རྒྱ་མ་བྱུང་། ད་ལས་
 དངོས་སུ་མཇལ་རྒྱ་བྱུང་བའི་པོད་བཅེ་ལྔ་ནི། དེང་སང་ཡོངས་གྲགས་སུ་རྟག་
 བརྟན་བར་མ་ཞེས་འཕོད་པ་འདི་ནི། པོད་རབ་བྱུང་བརྒྱ་པའི་མེ་འབྲུག་ (སྒྱི་
 ལོ་1616) ལ། མངའ་རིས་སྤྲད་ཀྱི་གུང་ཐང་གི་རྒྱལ་རབས་ནི་ཤུ་ཅུ་གསུམ་
 པའམ། ཡང་ལྷགས་གཅིག་ལ་དམར་པོ་སྟེ་བསྐྱངས་ན་ནི་ཤུ་ཅུ་བཞི་པ་བསོད་
 བམས་དབང་རྒྱག་སྟེས་ཡོན་བདག་བྱས། ཏྲ་ར་ནུ་ཐའི་དངོས་སྟོབ་གཉའ་ཡི་
 བརྟེ་དགོན་མཆོག་ལེགས་པས། ཐོག་མའི་མཚམས་སྒྱིར་དང་པར་བྱང་འབྲི་བ་
 སོགས་བྱས་ཏེ། དུས་འཁོར་རྒྱགས་ཐེང་དང་སྐད་གཉིས་གན་སྒྱུར་སོགས་ཆོས་
 ཚན་བརྒྱ་བཞི་བའི་པར་དུ་བསྐོས་པ། རྟག་བརྟན་དམ་ཆོས་གྲིང་དུ་སྒྱུན་བྱངས་
 ཏེ་བཞུགས་སུ་གསོལ། དེའི་སྟེང་དུ་རྟག་བརྟན་རང་ནས་བརྐོས་པ་བཅས་པོད་

བཙོ་ལྔ་ཙམ་ཞིག་ཡོད་པ་དེའི་ཐུ་དཔེ་པར་མ་ཚར་གཅིག་ རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་
ཆེན་པོས་འབྲས་སྤངས་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་གདན་དྲངས་བཤ། བྱིས་དུས་འགྱུར་
སྐབས་སུ་པེ་ཅིང་མི་རིགས་པོ་བྲང་དུ་བཞུགས་ཀྱང་། དེར་སེང་བོད་ལྗོངས་
དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་སྤྱན་དྲངས་ཏེ་བཞུགས་པ་དེ་ཡིན།

ཡང་གངས་ཅན་མཁས་གྲུབ་རིམ་བྱོན་གྱི་མིང་མཛོད་ལས། ཁོང་ལ་
གསུང་ཚུམ་གྱིན་ཏུ་མང་པོ་ཡོད་པར་གྲགས་ཀྱང་རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་ཆེན་པོས།
གསུང་འབུམ་གྱིང་པར་རྒྱུས་བཀའ་རྒྱ་བཏབ་སྟེ་པར་མི་ཚོག་པ་མཛོད་པས་
ད་ལྟ་ཁོང་གི་གསུང་ཚུམ་རྒྱུས་ཁ་ཚང་བ་ཏ་ཅང་དགལ། རྒྱལ་དབང་ལྔ་པ་
ཞིང་དུ་གཤེགས་རྗེས། སློ་བྱོས་བརྟན་པས་ཁོང་གི་གསུང་འབུམ་ལ་དཀར་
ཆག་བསྐྱས་པ་ཞིག་མཛོད་འདུག། དེའི་རྗེས་ཞ་ལུ་རི་ཐུག་སྐུལ་སྐུས་མཛོད་
པའི་ཏུ་ར་རྒྱ་ཐའི་གསུང་འབུམ་དཀར་ཆག་དྲངས་གསལ་མེ་ལོང་ཞེས་པའི་
ནང་དུ། བོད་ཀ་ནས་ཙ་པར་བཅུ་བདུན་ལ་ཆོས་ཚན་ཉིས་བརྒྱ་དོན་གཉིས་
དང་། ལྷེ་བྲངས་བདུན་སྟོང་བརྒྱད་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་བཞུགས།

ད་ལྟ་པེ་ཅིང་མི་རིགས་པོ་བྲང་དུ་བོད་བཅུ་བདུན་ལ་ཆོས་ཚན་ཉིས་
བརྒྱ་དོན་བརྒྱད་དང་། ལྷེ་བྲངས་བདུན་སྟོང་དགུ་བརྒྱ་ལྔ་བཅུ་ཙ་བརྒྱད་
བཞུགས་ཞེས་གསལ་ཡང་ང་ཚོའི་གོང་གི་དཀར་ཆག་གཉིས་པོ་ད་སྟོན་མཛལ་
རྒྱུ་མ་རྟེན། དེ་ཡང་ཞ་ལུ་རི་ཐུག་སྐུལ་སྐུས་དཀར་ཆག་དྲངས་གསལ་མེ་ལོང་
ཞེས་པ་ལྷགས་ཚུམ་གནང་སྟེ། སྤར་རྟག་བརྟན་གྱི་གིང་པར་དུས་ཟིང་དབང་

གིས་ཉམས་ཆག་ཤོར་བ་རྣམས། ཁ་གསོ་མཛད་ཚུལ་ཐོས་ཀྱང་ཞིབ་ཕྱི་ལོ་
 རྒྱས་ཁ་གསལ་མཛལ་རྒྱ་མ་བུར་། ད་ལྟ་དགོན་འཇམ་དབྱངས་རྣམས་རྒྱལ་
 གྱི་དཔེ་མཛོད་དུ་བཞུགས་པའི་པར་རྙིང་པོད་བཅུ་བདུན་འདི། ཞ་ལུ་རི་ཐུག་
 རྒྱལ་རྒྱས་ཉམས་གསོ་མཛད་པ་དེ་ཡིན་ནམ་སྟམས་སྟེ། ད་ལྟ་རྟག་བརྟན་གྱི་
 པར་རྙིང་པོད་ལྗངས་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་བཞུགས་པ་པོད་བཙུ་ལྔ་དང་། པོད་
 གྲངས་དང་ཆོས་ཚན་མང་ལྷང་ཆོག་མཚམས་སོགས་རྩང་མི་འདྲ་བ་ཡོད་པའི་
 ཕྱིར།

ད་ལམ་ང་ཆོས་ཁོང་གི་གསུང་འབུམ་གྲོག་གྲུང་ནང་དུ་བཅུག་སྐབས་
 གྱི་ཐོག་མའི་མ་དཔེ་ནི། ཉེ་ཆར་བླ་མ་ཡོན་ཏན་བཟང་པོས་འཇམ་ཐང་དུ་གིང་
 པར་ལ་བརྒྱུས་པའི་སྒྲིགས་བཅུ་ཉེར་བཞི་ཅན་དེ་ལ་བྱས་ཏེ་ཁྱེད་གཉིས་
 གསུམ་བྱས། དེ་རྗེས་སྤར་རྩོམ་རྟག་བརྟན་དུ་བཞུགས་པ་རྩུ་པ་པོ་དྲུ་ར་
 ལྟ་བུ་རང་ཉིད་གྱི་ཐུག་དཔེ་སྐབས་འགར་ཐུག་མཆན་ཡོད་པ། ད་ལྟ་འབྲས་
 རྒྱངས་གནས་བཅུ་ལྔ་ཁང་ནང་བཞུགས་བྱས་མ་པོད་རྒྱང་བཅུ་ལ་ཆོས་
 ཚན་༤༥ལ་བསྐྱར་གཞི་དང་། རྩོམ་རྟག་བརྟན་གྱི་པར་རྙིང་པོད་བཙུ་ལྔ་པོད་
 ལྗངས་དཔེ་མཛོད་ཁང་དུ་བཞུགས་པ་དང་། ཨ་རི་བ་དགོན་འཇམ་དབྱངས་
 རྣམ་རྒྱལ་གྱི་དཔེ་མཛོད་དུ་བཞུགས་པ་པར་རྙིང་པོད་བཅུ་བདུན་ཡོད་པ་གཉིས་
 ཐུགས་བསྐྱེད་ཀྱིས། པར་རྙིང་པོད་ཉི་ཤུ་ཅུ་ལ་ཆོས་ཚན་༣༡ལྟར་བ་ལ་
 སྤར་བྱེད་བྱས་ཏེ་དཔེ་བསྐྱར་ཐངས་དང་པོ་ཁྱས།

དེ་ནས་རྟག་བརྟན་གྱི་པར་པོད་ཉི་ཤུ་ལ་བསྐྱར་གཞི་དང་། འཛམ་གང་གི་
 པར་མས་སྤྱད་བྱས་ཏེ་དཔེ་བསྐྱར་ཐང་གཉིས་པ་ཞུས་པ་ཡིན། འོན་ཀྱང་
 པར་མ་སྤྱི་གཉིས་དང་གྲིས་མ་གཅིག་བཅས་དཔེ་གསུམ་པོ་ཅུ་བའི་ཆ་
 རས་གཅིག་མཚུངས་སུ་བཞག་པ་ལས་བྱུང་པར་ཆེན་པོ་མི་འདུག། ཆོ་གའི་
 རྒྱུ་ལ་མི་འདྲ་བ་ཅུང་ཟད་ཡོད་པ་ནི་མཆོན་དགུས་སུ་ཤོར་བ་ཡིན་འདུག་པ་
 རྣམས་ཀྱང་། གྲག་རྟགས་ནང་དུ་བཅུག་ཏེ་གསལ་པོ་བྱས་ཡོད། རྟག་བརྟན་
 པར་རྒྱུ་དང་འབྲས་སྤངས་གྲིས་མ་གཉིས་སུ་དཔེ་མ་བཞག་པ། འཛམ་གང་
 པར་མའི་ནང་བཞག་པ་གསུང་ཐོར་བའི་རྒྱུ་མ་རྟགས་ཅན་དང་། ཞ་རྟགས་
 ཅན་གཉིས་དང་། ཟ་རྟགས་ཅན་དཔེ་མ་ཐེག་མཆོག་གི་ཟེན་གྲིས་རབ་བྱེད་
 དུག་པ་ཡན་ཆད། ཏཱ་ར་ལྷ་ཐའི་ཞལ་གསུང་སྟོབ་མ་ཡེ་ཤེས་རྒྱ་མཆོས་ཟེན་
 གྲིས་སུ་བཞོད་པ་དང་། རབ་བྱེད་བདུན་པ་བརྒྱད་པ་གཉིས་རྩ་འགྲོའི་དགོ་
 བཤེས་མཆོག་གྲུབ་རྒྱ་མཆོས་གསར་དུ་བསྐྱབ་པ། འ་རྟགས་ཅན་ཉང་ཡུལ་གྱི་
 ཡོ་རྒྱས་ཏཱ་ར་ལྷ་ཐས་ཞབས་བཏགས་མཛད་པར་གྲགས་པ་བཅས་ཆོས་
 ཚན་༡༡ལ་འཛམ་གང་གི་པར་མའི་དཔེ་གཅིག་ཤུ་ལས། རྟག་བརྟན་པར་
 རྒྱུ་དང་འབྲས་སྤངས་གྲིས་མ་གཉིས་ཀྱི་བསྐྱར་གཞི་མ་རྒྱུད། རྟག་བརྟན་པར་
 རྒྱུ་གཅིག་ཤུ་ལས་གཞན་གཉིས་ལ་མེད་པ་ཆོས་ཚན་༧། ཡང་རྟག་བརྟན་དང་
 འཛམ་གང་པར་མ་གཉིས་ཆར་མེད་པ། འབྲས་སྤངས་གནས་བཅུ་ལྷ་ཁང་དུ་
 བཞག་པ་འི་གྲལ་ནས་ཆོས་ཚན་བཙོ་བརྒྱད་ལ་ལྟེ་བ་༡༤༩གསར་རྒྱུད་བྱུང་།

བ་བཅས་ལ། ལྷ་དག་བྱས་ཏེ་ཁ་སྐོང་གི་ཚུལ་དུ་བཞག་ཡོད་པ་བཅས་ཁྱོད་
བསྐྱེད་པས་དེབ་བཞི་བཅུ་ཞེ་ལྷ་ལ་ཆོས་ཚན་༡༠༠ཡོད། ད་ལྷ་ང་ཆོའི་མ་དཔེ་
གཡར་རྒྱུ་མ་རྟེན་པ་སྟོན་ཚུལ་པ་པོའི་ཕྱག་དཔེའི་གྲལ་ནས་ཡིན་པ། འབྲས་
སྤངས་གནས་བཅུ་ལྷ་ཁང་། དཔེ་རྟགས་བྱིས་ལ་ནང་བཞུགས་གཏམ་དུ་བྱ་བ་
ནོར་བུའི་འབྲུང་གནས་ལྟེ་བ། ཡང་བྱིས་ལ་ནང་བཞུགས་འཁོར་ལོ་གསུམ་གྱི་
རྣམ་བཞག་ཆོས་དབྱེངས་རྒྱུ་མཆོའི་རྒྱན་རྣམ་པར་བཞོད་པ་ལྟེ་བལྟ། སྟེ་ལག་
བྱིས་གྱི་ཆོས་ཚན་གཉིས་པོ་མ་འོངས་པར་དཔེ་གཡར་ཐབས་བྱ་དགོས།

ད་ལྷ་ང་ཆོས་དཔེ་བསྐྱར་དང་ལྷ་དག་གི་སྐབས་སུ་མ་དཔེ་རྩ་འཛིན་
བྱས་ཏེ། དཔེ་གསུམ་མི་འདྲ་བའི་ཆོ་རྟག་བརྟན་ལ་<<རྟ>>རྟགས་འདི་དང་།
འཛམ་ཐང་ལ་རྟགས་<<རྩ>>འདི། དག་ཆ་ནོར་བཅོས་ལ་གྲག་རྟག་འདི།]
དང་། མཆན་རྣམས་གྲག་རྟག་<>འདིའི་ནང་དུ་སྒྲག་ཡོད།

གསལ་བཤད་ལྷ་རྒྱ་ཞིག་ལ་དཔེ་བཞི་པའི་ནང་དུ། ཀྱན་མཁུན་དོལ་པོ་
པའི་གསུང་ཆོས་ཚན་བཞི། རིག་འཛིན་ཆེ་དབང་ཀྱན་བྱབ་གྱི་གསུང་ལྷ་
སྟོའི་ཆོ་ག་ཞེས་པའི་ཆོས་ཚན་གཅིག་བཅས་འཛམ་ཐང་པར་མར་བཞག་ཡོད་
པ་དང་། ཡང་ས་བཟང་མ་ཏི་པའ་ཆེན་གྱི་གསུང་དུས་འཁོར་ཕྱག་རྒྱའི་སྐོར་
ཆོས་ཚན་གཅིག་རྟག་བརྟན་པར་རྟེན་དུ་ཡོད་པ་རྣམས་རང་འཇག་བཞག་ཡོད་
པ་དང་། ཁོང་གི་རང་རྣམ་གཅོ་བོར་གྱུར་པའི་ལོ་རྒྱུས་ཞལ་གདམས་རྣམས་སུ།
གཙང་གི་ཡུལ་སྐད་ཡིན་ནམ་སྟམ་པའི་ཐ་སྟོན་གོ་དཀའ་བ་མང་པོ་ཞིག་

བེད་སྤྱད་གནང་བ་དག་ཀྱང་རང་སྤོང་བཞག་ཡོད།

ད་ལམ་བཀའ་འབུམ་འདི་ཅིས་འཁོར་ནང་དུ་སྒྲགས་པའི་འགྲོ་སྤང་ཙྏ་
འདྲ་ཆོགས་པ་ནས་ཁྱས་ཤིང་། བར་སྒྲན་ཆར་ལྷ་བརྒྱའི་འགྲོ་སྤང་བོད་རིག་པ་
དཔེ་སྒྲན་ཁང་ནས་བགྱིས། ཆར་བརྒྱད་བརྒྱའི་འགྲོ་སྤང་ཕྱིན་གྱིན་སོགས་ཀྱི་
རྒྱའི་སྒྲིན་བདག་རྣམས་ཀྱིས་གནང་ཞིང་། ཆར་ཉིས་བརྒྱའི་འགྲོ་སྤང་ཙྏ་འདྲ་
ཆོགས་པ་ནས་བགྱིས་པ་བཅས་ཀྱི་མཐུན་སྦྱོར་ལས། ད་ལམ་དངོས་སྤྱད་པར་དུ་
བརྒྱན་ཐུབ་པ་བྱུང་སྟེ་རྒྱ་ཆེའི་གྲོག་པ་པོ་རྣམས་ཀྱི་སྒྲན་ལམ་དུ་ཐུལ་བ་ཡིན།

ལས་གཞི་འདིར་བོད་ལྗངས་དཔེ་མཛོད་ཁང་ནས་མ་དཔེ་བོད་བཙུ་ལྷ་
གཡར་གནང་བྱུང་བ་དང་། འཛམ་གང་སྤྱི་མ་ཐུན་སེལ་མཆོག་ནས་ཀྱང་མ་
དཔེ་བཙུ་ལྷ་འགྲོ་སྤང་དང་། གོ་རིམ་སྒྲིག་རྒྱ། ལྷ་དག་བཅས་ལ་རོགས་རམ་གང་
མང་གནང་བ་དང་། ཁམས་སྤྱུལ་བསོད་ནམས་དོན་གྲུབ་མཆོག་ནས་ཉང་ཡུལ་
ཆོས་འབྱུང་ལྷ་དག་གི་རོགས་རམ་གནང་བ་དང་། སྤྱི་མ་དཔལ་ལྷན་རྒྱ་མཆོས་
ལྷ་དག་གི་ལས་ཀ་སྤྱིའི་ཐུགས་འགན་ཆེ་བཞེས་གནང་བ་བཅས་ལ་ཐུགས་རྩེ་
ཆེ་ལྷ་རྒྱ་བཤོ། །

དཔལ་བཙུགས་བོད་ཡིག་དཔེ་རྙིང་ཞིབ་འཇུག་ཁང་ནས་
ཀླུ་བདེ་ལེགས་ཀྱིས།

རྩེ་བཅུན་ཏུ་ར་ལྷ་པའི་རྣམ་པར་མདོར་བསྡུས།

1575-1635

ཁོང་ནི་སྒྲོབ་དཔོན་ཆེན་པོ་པདྨ་འབྲུང་གནས་དང་། པཌི་ཏ་ལྷ་ཡ་རྩ་ར།
གཉིས་ལོ་ཙྰ་བ། ཁ་རག་སྒྲོམ་རྒྱུ་སྒྲོམ་ཆེན་མང་པོས་བྱིན་གྱིས་བརྒྱབས་
ཤིང་། བོད་སྒྱུར་བརྟན་མ་བཅུ་གཉིས་ཀྱི་ནང་ཚན་ཁ་རག་འབྲུང་བཅུན་གྱི་གནས་རོ་
མོ་ཁ་རག་ཅེས་པའི་འདབས། རྒྱ་བོ་ཆེན་པོ་ལོ་ཉི་ཉའི་ཉེ་འགམ་དུ་ར་ལོ་ཙྰ་བ་
ཆེན་པོའི་བརྒྱད་པ་བར་མ་ཆད་པར་བྱོན་པ་ལ། ཤར་ལུབ་གཉིས་སྟ་གྱིས་པ་ལས་
ཤར་བ་ཀུན་དགའ་སེང་གའི་གདུང་བརྒྱད། རྣགས་འཆར་རྩྱུ་ཁྲིམས་རྒྱ་མཆོའི་
སྣམ་རྣམ་རྒྱལ་སྟུན་ཆོགས་དགུང་ལོ་བཞི་བཅུ་ཞེ་དགུ་པ་རྩེ་འདིའི་ཡབ་དང་།
ཡུམ་རྩེ་རྩེ་བྱ་དགའ་དགུང་ལོ་བཅུ་དགུ་པ་གཉིས་ཀྱི་སྣམ་སྟ་བོད་རབ་བྱུང་བཅུ་
པའི་ཤིང་པག་ (སྟེ་ལོ་1575) ལ། རོ་མཚར་པའི་ལྷ་ས་དང་བཅས་སྟེ་འབྲུངས་ཏེ་
མེས་པོས་པདྨ་སྟེ་གཙོད་རྩེ་རྩེ་ཞེས་མཆོན་གསོལ།

སྟེ་བལྟམས་ཏེ་སྟེ་བ་བརྒྱད་སོང་རྩེས་བཞེངས་ནས་གོམ་པ་སྟེ་ཐུབ་པ་
དང་། དགུང་ལོ་གཅིག་ཙམ་ནས་གསུང་བྱོན་ཏེ་ར་སྟེ་མ་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཆོག་
ཡིན་ཞེས་ཞལ་གྱིས་བཞེས་པ་དང་། གཞན་ཡང་སྟེ་གོང་མའི་རྩེན་གསུམ་དང་
སྟེ་བ་བཅུ་པ། ཉེ་གནས་སོགས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་གསལ་བར་གསུངས་པ་སོགས་ཀྱིས།
རོ་ནང་སྟེ་མ་ཀུན་དགའ་གྲོལ་མཆོག་གི་ཡང་སྟེ་འབྲུལ་མེད་དུ་ཤིས་ཏེ། དགུང་
ལོ་བཞི་པར་རོ་ནང་མཁན་ཆེན་ཡུང་རིགས་རྒྱ་མཆོ་དང་། ཞབས་དུང་བཀྲ་ཤིས་